

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ, η ποιήτρια του Έρωτα

«Από ηδονή θα σκορπιστεί το είναι μου σε στάχτη»

Η ποιήτρια 16 ετών

Η Μυρτιώτισσα, λογοτεχνικό ψευδώνυμο της Θεώνης Δρακοπούλου, γεννήθηκε το 1885 στο προάστιο της Κωνσταντινούπολης Μπεμπέκι. Ο πατέρας της ήταν διπλωμάτης και έξι χρόνια μετά τη γέννηση της Θεώνης διορίστηκε γενικός πρόξενος της Ελλάδας στην τουρκοκρατούμενη τότε Κρήτη, όπου μετακόμισε μαζί με την οικογένειά του. Μετά από παραμονή δυο χρόνων στο νησί εγκαταστάθηκαν οριστικά στην Αθήνα, όπου η Θεώνη φοίτησε στη Σχολή "Χίλλ" της Πλάκας.

Από μαθητική ηλικία είχε κλίση προς την ποίηση και το θέατρο. Πήρε

μέρος σε ερασιτεχνικές παραστάσεις αρχαίου δράματος και συνεργάστηκε με τη "Νέα Σκηνή" του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου· έπαιξε επίσης στο Δημοτικό και το Εθνικό Θέατρο. Μετά από σύντομη διακοπή της ενασχόλησής της με το θέατρο, λόγω αντίδρασης της οικογένειάς της, συνέχισε τις δραματικές σπουδές της στο Παρίσι (Κρατική Δραματική Σχολή), όπου εγκαταστάθηκε μετά το γάμο της με το δημοσιογράφο Σπύρο Παππά, με τον οποίο απέκτησε ένα γιο, τον Γιώργο Παππά, έναν από τους σπουδαιότερους θεατρικούς και κινηματογραφικούς ηθοποιούς της περιόδου 1930-1950. Στην Ελλάδα επέστρεψε μετά από μερικά χρόνια, μετά το τέλος του βραχύβιου γάμου της, και εργάστηκε ως καθηγήτρια απαγγελίας στο Ωδείο Αθηνών.

Καθοριστική για την ποιητική της έκφραση αλλά και για την ίδια της τη ζωή στάθηκε η γνωριμία και ο έρωτάς της με τον επιτανήσιο ποιητή Λορέντζο Μαβίλη. Μετά το δραματικό θάνατο του τελευταίου στη μάχη του Δρίσκου το 1912, η Μυρτιώτισσα στράφηκε στην παλιά της αγάπη, την Ποίηση, για να εκφράσει τον πόνο της. Το 1919 κυκλοφόρησε η πρώτη της ποιητική συλλογή με τίτλο: "Τραγούδια".

Παράλληλα σημαντική για τη ζωή της στάθηκε η βαθιά φιλία που τη συνέδεε με τον Κωστή Παλαμά, ο οποίος στάθηκε καθοδηγητής της. Τον επισκεπτόταν συχνά, έκαναν μαζί περιπάτους και συζητούσαν συχνά για

ποίηση. Ο Παλαμάς προλόγισε τις ποιητικές συλλογές της, γεγονός που αποδεικνύει τη στενή σχέση που τον συνέδεε με τη Μυρτιώτισσα.

Ήταν από τις σημαντικότερες γυναικείες φυσιογνομίες στο χώρο της νεοελληνικής ποίησης και τιμήθηκε το 1932 με Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για την ποιητική συλλογή "Τα δώρα της αγάπης" και το 1939 με Κρατικό Βραβείο για την ποιητική συλλογή "Κρανυγές". Μετά τον πρόωρο χαμό του γιου της εξέδωσε το βιβλίο "Ο Γιώργος Παππάς στα παιδικά του χρόνια" (1962). Πέθανε στην Αθήνα το 1968 στις 5 Αυγούστου, δέκα χρόνια μετά το θάνατο του γιου της.

Η ποίηση της Μυρτιώτισσας κυριαρχείται από έντονο, πηγαίο και γνήσιο λυρισμό, ενώ συχνά θέματά της είναι η φύση και το δίπτυχο έρωτας-θάνατος. Πολλά από αυτά τα ποιήματα, όπως και τα ποιήματα της Πολυδούρη, είναι τραγούδια για τον έρωτα, μοιάζουν με προσωπικές σελίδες ημερολογίου, με ερωτική εξομολόγηση ή ερωτική επιστολή.

Όλα τα ποιήματα της Μυρτιώτισσας, που έγιναν τραγούδια, προέρχονται από τη 2η ποιητική συλλογή της "Κίρνες φλόγες" του 1925 και, κυρίως, μελοποιήθηκαν στα νεότερα χρόνια. Ο συνθέτης που την μελοποίησε πρώτος, αμέσως μετά το θάνατό της, ήταν ο Γιάννης Σπανός στις περίφημες "Ανθολογίες" του, ακολούθησε ο Μάνος Χατζιδάκις και στα νεότερα χρόνια η Νένα Βενετσάνου, ο Θάνος Ανεστόπουλος με τα Διάφανα Κρίνα, ο Κώστας Λειβαδάς, ο Βασίλης Δημητρίου και ο Σταμάτης Κραουνάκης.

Εργογραφία (πρώτες αυτοτελείς εκδόσεις)

I. Ποίηση

- Τραγούδια. Αθήνα, Τύπος, 1919.
- Κίρνες φλόγες. Αθήνα, 1925.
- Τα δώρα της αγάπης. Αθήνα, 1932.
- Κρανυγές. Αθήνα, 1939.

II. Πεζογραφία

- Ο Γιώργος Παππάς στα παιδικά του χρόνια. Αθήνα, 1962.

III. Ανθολογίες

- Ελληνικά ποιήματα, κατάλληλα για απαγγελία. Αθήνα, 1921.
- Παιδική ανθολογία I-2. Αθήνα, 1930.

IV. Μεταφράσεις

- Κοντέσσα ντε Νοάιγ, Ποιήματα - Μετάφραση Μυρτιώτισσας. Αθήνα, 1928.
- Ευριπίδη, Μήδεια. Αθήνα, 1932.

Η Μυρτιώτισσα με την κόκλα, η αδελφή της Αύρα και ο αδελφός της Αριστοτέλης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- * Χαιρετισμός Δημάρχου Καλαμάτας κ. Παναγιώτη Νίκα.
- * Απονομή Βραβείου ποίησης "Μαρία Πολυδούρη 2011".
Εισηγείται και υποστηρίζει ο κ. Ανδρειωμένος Γιώργος, καθηγητής Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- * Η βραβευμένη ποιήτρια Μαλαμάτου Κέλλυ διαβάζει ποιήματά της.
- * «Δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες», τραγούδι των τίτλων της τηλεοπτικής σειράς "Καρυωτάκης", στίχοι Μαρίας Πολυδούρη, μουσική Βασίλη Δημητρίου, φωνή Μάγδα Πένσου.
- * Σοφία Ντενίσση, επίκουρη καθηγήτρια της Ιστορίας και της κριτικής της Λογοτεχνίας στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών: «Οι απαρχές της γυναικείας ποιητικής δημιουργίας τη νεότερη εποχή (διαφωτισμός - ρομαντισμός)».
- * Yann Tiersen: *L' apres midi*, στο πιάνο ο μαθητής του 1ου Γ.Ε.Λ. Δημητράκοπουλος Κωνσταντίνος, Γ' τάξη.
- * Μαρία Τσαγκαράκη, πρόεδρος του Συνδέσμου Φιλολόγων Μεσσηνίας, Διευθύντρια του 2 Γ.Ε.Λ. Καλαμάτας: «Μυρτιώτισσα, η ποιήτρια του έρωτα».
- * «Μόνο γιατί μ' αγάπησες», ποίηση Μαρίας Πολυδούρη απαγγέλλει η μαθήτρια του 2ου Γ.Ε.Λ. Μέντζα Σπυριδούλα, Γ' τάξη.
«Σ' αγαπώ», ποίηση Μυρτιώτισσας απαγγέλλει η μαθήτρια του 2ου Γ.Ε.Λ. Σωτηροπούλου Αμαλία, Γ' τάξη.
- * «Κοντά σου», στίχοι Μαρίας Πολυδούρη, μουσική Νότη Μαυρουδή κιθάρα: Κουφουδάκης Αντώνης, καθηγητής κλασικής κιθάρας στο Δημοτικό Ωδείο Καλαμάτας, τραγούδι: Μαρία Κρασοπούλου.
- * «Καλέ μου», ποίηση Μαρίας Πολυδούρη απαγγέλλει η μαθήτρια του 2ου Γ.Ε.Λ. Μέντζα Σπυριδούλα, Γ' τάξη.
«Τι άλλο καλέ μου», ποίηση Μυρτιώτισσας απαγγέλλει η μαθήτρια του 2ου Γ.Ε.Λ. Σωτηροπούλου Αμαλία, Γ' τάξη.
- * «Έρωτας τάχα», στίχοι Μυρτιώτισσας, μουσική Κώστα Λειβαδά κιθάρα: Κουφουδάκης Αντώνης, τραγούδι: Μαρία Κρασοπούλου.
- * «Σαν πεθάνω», ποίηση Μαρίας Πολυδούρη απαγγέλλει η μαθήτρια του 2ου Γ.Ε.Λ. Μέντζα Σπυριδούλα, Γ' τάξη.
«Ω, ναι, το ξέρω», ποίηση Μυρτιώτισσας απαγγέλλει η μαθήτρια του 1ου Γ.Ε.Λ. Λάνου Χαριλένα, Α' τάξη.
- * Yann Tiersen: *La Valse d' Amelie*, στο πιάνο ο μαθητής του 1ου Γ.Ε.Λ. Δημητράκοπουλος Κωνσταντίνος, Γ' τάξη.
- * «Σ' αγαπώ», τραγούδι από το "Μεγάλο Ερωτικό" του Μάνου Χατζηδάκι, στίχοι Μυρτιώτισσας, μουσική Μάνος Χατζηδάκις, φωνή Φλέρυ Νταντωνάκη.

Επιμέλεια κειμένων:

Μαρία Τσαγκαράκη, πρόεδρος Συνδέσμου Φιλολόγων Μεσσηνίας
Παναγιώτα Ψυχογιοπούλου, φιλόλογος - βιβλιοθηκονόμος

Ευχαριστούμε θερμά όλους, όσοι βοήθησαν στην πραγματοποίηση αυτής της εκδήλωσης.

ΔΗΜΟΣ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Δ' ΠΟΛΥΔΟΥΡΕΙΑ 2012

αφιερωμένα στη Μυρτιώτισσα

31 ΜΑΡΤΙΟΥ 2012

Τι Άλλο Καλέ Μου...

Τι άλλο, καλέ μου, ζητάς από μένα
και στέκεις θλιμμένος μπροστά στη μορφή μου,
αφού κι η καρδιά μου, αφού κι η ψυχή μου,
-κι ας είσαι νεκρός- πλημμυρούν από Σένα;

Τα θεία τραγούδια σου ένα προς ένα
τα ζει κάθε νύχτα η ψάλτρα φωνή μου,
γενήκαν αυτά μοναχή προσευχή μου,
αγνή προσευχή, γεννημένη από Σένα!

Γιατί με κοιτάξεις με μάτια θλιμμένα;
Λαμπάδα σου ανάβω την ίδια ψυχή μου
και μέρα τη μέρα σκορπά κι η ζωή μου
για Σένα, τα ρόδα της τα χλωμιασμένα.

Ο ποιητής Λορέντζος Μαβίλης με στολή Γαριβαλδινού. Σε ηλικία 52 ετών ο Μαβίλης κατατάχθηκε εθελοντής στον πρώτο βαλκανικό πόλεμο όπου και σκοτώθηκε στη μάχη του Δρίσκου της Ηπείρου το 1912.

Η Μυρτιώτισσα για το γιό της

“Κι όμως κι εσένα κάποτε, παιδί μου, θα σε χάσω αφού να φύγω πρώτη είναι γραφτό...”

Γιώργος Παππάς (1909 - 1958)

Αυτά έγγραφα εδώ και λίγα χρόνια. Ήξερα πως τον βασάνιζε πολύ η σκέψη πως μπορούσε να με χάσει μια μέρα. Είχε ανάγκη μεγάλη απ’ την αγάπη μου, απ’ την παρουσία μου. “Μου έρχεται σαν τρέλα”, έλεγε συχνά τους φίλους του, “όταν σκεφτώ και μόνο πως μπορεί να μου φύγει και να χάσω τη ζεστασιά της αγάπης της”.

Και να, που ο Θεός τον κάλεσε πριν από μένα κι έτσι απόφυγε τη σκληρή δοκιμασία του χωρισμού. Έφυγε πάνω στην ωραιότερη ώρα του, αφού έδωσε ό,τι καλύτερο είχε να δώσει στην τέχνη και στον άνθρωπο, κι ο κόσμος, που πολύ τον είχε αγαπήσει, τον έκλαψε πικρά.

Μαρία Πολυδούρη
Μόνο γιατί μ’ αγάπησες

Δεν τραγουδώ παρά γιατί μ’ αγάπησες
στα περασμένα χρόνια.
Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα
και σε βροχή, σε χιόνια,
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ’ αγάπησες.

Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου
μια νύχτα και με φίλησες στο στόμα,
μόνο γι’ αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο
κ’ έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα,
μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου.

Μόνο γιατί τα μάτια σου με κοίταξαν
με την ψυχή στο βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο
της ύπαρξής μου στέμμα,
μόνο γιατί τα μάτια σου με κοίταξαν.

Μόνο γιατί μ’ αγάπησες γεννήθηκα,
γι’ αυτό η ζωή μου εδόθη.
Στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη
μένα η ζωή πληρώθη.
Μόνο γιατί μ’ αγάπησες γεννήθηκα.

Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ’ αγάπησες
έζησα, να πληθαίνω
τα ονειράτά σου, ωραίες που βασιλέψες
κ’ έτοι γλυκά πεθαίνω
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ’ αγάπησες.

Μ. Πολυδούρη

Μυρτιώτισσα

Σ’ αγαπώ δεν μπορώ
τίποτ’ άλλο να πω
πιο βαθύ, πιο απλό,
πιο μεγάλο!

Μπρος στα πόδια σου εδώ
Με λαχτάρα σκορπώ
Τον πολύφυλλο ανθό
Της ζωής μου.

Ω μελίσσι μου, πιες
απ’ αυτόν τις γλυκές,
τις αγνές ευωδιές
της ψυχής μου!

Τα δυο χέρια μου - να!
στα προσφέρω δετά,
για να γείρεις γλυκά
το κεφάλι,

κ’ η καρδιά μου σκιρτά
κι όλη ζήλεια ζητά
να σου γίνει ως αυτά προσκεφάλι!

Και για στρώμα καλέ,
πάρε όλην εμέ-
οβήσ’ τη φλόγα σε με
της φωτιάς σου,

ενώ δίπλα σου εγώ
τη ζωή θ’ αγρικώ
να κυλάει στο ρυθμό
της καρδιάς σου!...

Σ’ αγαπώ δεν μπορώ
τίποτ’ άλλο να πω
πιο βαθύ, πιο απλό,
πιο μεγάλο!

Μυρτιώτισσα
Σ’ αγαπώ

Ελληνίδες ποιήτριες του 19ου αιώνα

Φωτεινή Οικονομίδου (1856 - 1883)

Η Φωτεινή Οικονομίδου, ποιήτρια του 19ου αιώνα γεννήθηκε στην Αθήνα το 1856. Τα γράμματα και γενικά η ποίηση την τράβηξαν από τα μικρά της χρόνια. Κλεισμένη στον εαυτό της, ζούσε απομονωμένη μακριά από το θόρυβο του κόσμου. Περνούσε τις ώρες της γράφοντας στίχους και ξεχύνοντας σ’ αυτούς το βαθύτερο πόνο της καρδιάς της που την έκαιγε ένα μεγάλο αλλά ανομολόγητο ερωτικό πάθος, όπως λεγόταν για τον ποιητή Παπαρρηγόπουλο. Η Φωτεινή Οικονομίδου, πιστή μιμήτρια των ρομαντικών στιχουργών της εποχής της, ανήκει στην πεσιμιστική σχολή. Είχε μια φλογερή ψυχή που ασφυκτιούσε κάτω από τη συμβατική κοινωνική λογική. Παρομοιάζει τον εαυτό της με πουλί σκλαβωμένο στο κλουβί του, με το φυλακισμένο που δεν μπορεί να σπάσει τα δεσμά του. Το μεγάλο μυστικό που κρύβει μέσα της είναι και το μεγάλο ψυχικό μαρτύριο που σαν το σαράκι της τρώει τη ζωή. Δεν μπορεί τίποτε άλλο να κάμει παρά να το θάψει στη σιωπή.

Σφάλλω αν τους στίχους τούτους απ’ το στήθος μου εκβάλλω
αμμοσιάζοντας, και δάκρυ αν τους ραίνει ενώ γράφω;
Δεσμευμένη αν στενάζω, εάν καταρῶμαι σφάλλω;
Κ’ είναι σφάλμα την γραφίδα εις χολήν εάν την βάφω;
ΣΦΑΛΛΩ; Περ. Βύρων, 2 (1876)

Σαπφώ Λεοντιάς (1832-1900)

Η Σαπφώ Λεοντιάς γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1832. Ήταν κόρη του Λεόντιου Κληρίδη, σημαντικού δασκάλου από την Κύπρο (το όνομά της προέρχεται από το Λέοντιος, προς τιμήν του πατέρα της), η αδελφή της Αιμιλία Λεοντιάς-Κτενά, επίσης δασκάλα εξέδιδε μαζί με την αδελφή της, το περιοδικό "Ευρυδίκη".

Η Σαπφώ Λεοντιάς υπήρξε κυρίως μεγάλη παιδαγωγός. Σχετικά με το ποιητικό της έργο δεν έχουμε να πούμε πολλά, αν και στην εποχή της θεωρήθηκε μαζί με τ’ άλλα πνευματικά της προσόντα, και ως καλή ποιήτρια. Τα τραγούδια της, επηρεασμένα από το Φαναριώτικο ρομαντισμό, είναι μακροσκελέστατα, γραμμένα με πολύ ρητορικό στόμφο. Τα χαρακτηρίζει ένα λεπτό φυσιολατρικό αίσθημα, μια βαθύτατη θρησκευτικότητα και ανωτερότητα σκέψης και ψυχής καθώς κι ένας ρυθμός αρμονικός στο κύλισμα του στίχου.

Ω Μούσαι, φίλοι κάτοικοι του θείου Ελικώνος
σεis με της Κασταλίας σας το ζωηφόρον νάμα
την δάφνην εποτίζετε, κι ο θαλερός της κλώνος,
ο πρώτος π’ εβλάστησε, πικρός και γλυκός άμα
εικάν σας ακριβής.

"Εis Κλάδον Δάφνης"

Σκιαγραφία της Πολυδούρη από τη Μυρτιώτισσα (απόσπασμα)

Δίνω εδώ μιαν αμυδρή, αλλά πιστή σκιαγραφία της ποιήτριας Μαρίας Πολυδούρη που τη γνώρισα ένα χρόνο περίπου πριν πεθάνει. Είχε ζητήσει να με δε και πήγα στη “Σωτηρία”, τη βρήκα στο κρεβάτι γιατί σπάνια σηκωνόταν πια. Είχε πολύ πυρετό, το σώμα της ήταν εξαντλημένο, αλλά η σκέψη της είχε άπειρη διαύγεια. Μ’ όλη υψς την χλωμάδα, ήταν ακόμα έμορφη, με πλούσια μαύρα μαλλιά και μεγάλα ολόμαυρα μάτια, που έλαμπαν σαν από ένα εσωτερικό φως.

Περιοδικό ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ, 1966.

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ

Διαλεχτό της ζωής κι ακριβό της στολίδι,
δεν τα χάρηκες πλέρια τα πλούσια της δώρα,
μα όσο ο Πόνος θα ζει κι η Αγάπη στον κόσμο,
δεν πεθαίνεις, μαζί τους θα υπάρχεις, Μαρία!
Η ψυχή σου που κλαίει στο γραφτό σου το στίχο,
θα ’ναι τώρα πνοή και παλμός στον αιθέρα,
θα ’ν’ ηχώ μες στο χάος και κραυγή στον αγέρα,
στη βροχή που κυλά θα ’ν’ αβρότατος θρήνος
και μί’ αχτίδα στο φως που μαδιέται το δέιλι.
Όσο ο Πόνος θα ζει κι η Αγάπη στον κόσμο,
μες στη μέθη του πρώτου φιλιού θα υπάρχεις
και στο δάκρυ που ρέει απ’ τ’ ανθρώπινο κλάμα!

Αφιέρωμα από τη Μυρτιώτισσα

Η Μυρτιώτισσα στο «Όνειρο εαρινής πρωίας», του Ντ’ Ανούντσιο.

Η Πολυδούρη στον περίβολο της “Σωτηρίας”